

N:o 34.

Ank. till Riksd. kansli den 21 mars 1890, kl. 12 midd.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om vissa ändringar i gällande grufvestadga.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *P. A. H. Stjernspetz* afgifven motion, n:o 90, hvaruti anföres:

»Om än skarpt skilda meningar råda rörande de grunder, hvarpå vår gällande grufvestadga är byggd — nemligen att på en och samma gång skydda så väl jordegarens rätt som grufegarens eller inmutarens samt derjemte befrämja *hela* bergshandteringens intresse — har undertecknad likväl icke här för afsigt att i dessa grunder söka någon rubbning, utan håller sig fullkomligt inom ramen af desamma. Med den utveckling vår bergshandtering fått, behöfver äfven grufvestadgan motsvarande förtydliganden och tillägg, beroende till en del på nya tekniska uppfinningar och förbättringar vid en del grufarbeten. Sålunda skall, enligt 4 kap. 21 §, fyndigheten vara blottad och prof å malmen erhållits, innan utmål får verkställas. Detta har tillämpats sålunda, att inmutaren måst från dagen gräfva och spränga ett mer eller mindre djupt hål, tills malmen sålunda blifvit blottad. Genom den uppfunna s. k. diamantborrningen kan man emellertid numera vida lättare från djupt belägna ställen erhålla tillförlitligt prof å malm, hvarför den onödiga öppningen från dagen icke längre borde vara ovilkorligen föreskrifven. Jag skulle derfor kunna föreslå ett tillägg i 21 § mom. 1 till orden: — — — då fyndigheten är blottad *eller genom diamantborrning funnen* och prof etc., men önskar,

på längre ned anförda skäl, att redigeringen häraf liksom af andra förändringar måtte öfverlemnas till Kongl. Maj:t. Föreskrifterna i 5 kap. 39 § rörande s. k. försvarsarbeten äro så knapphändiga och sväfvande, att de blifvit mycket olika tolkade icke blott af grufegare och grufingeniörer utan äfven af bergstjenstemännen, som i främsta hand skola tillämpa desamma. Sålunda lärer visserligen profborrning — diamantborrning — af de sistnämnde i allmänhet anses inbegripen bland omnämnda försvarsarbeten, men full säkerhet härom har man icke, då, om process skulle väckas, grufvestadgans föreskrift kunde af våra domstolar möjligen annorlunda tolkas. Deremot synes flertalet af bergstjenstemännen icke anse kartor, upprättade på grund af magnetiska observationer — magnetometriska kartor — såsom inbegripna bland af grufvestadgan föreskrifna försvarsarbeten, äfven om kostnaden för desammas upprättande skulle uppgå till flere gånger ett vanligt försvarsarbete. Nödiga vägar till grufvan, nybyggnader, reparationer och underhåll af hus äfvensom läns-pumpning för grufvans undersökning eller bearbetande äro likaledes arbeten, om hvilka man icke eger full visshet, huruvida de kunna räknas som försvarsarbeten eller icke. Då grufvestadgans föreskrifter härutinnan äro så obestämda, nödgas grufvegaren, för att med någorlunda visshet kunna betrygga sin eganderätt till en grufva, att oftast låta verkställa ett fullkomligen ändamålslost och ofruktbart arbete, i stället för ett sådant, som åtninstone, likt profborrning eller magnetometriska kartor, kunde lemna till resultat en god kännedom om malmfyndighetens beskaffenhet och utsträckning. En sådan kännedom, ju fullständigare dess bättre, torde af lätt insedda skäl vara af betydligt värde icke blott för grufvegaren utan äfven för hela bergshandteringen och vårt land i sin helhet. Derjemte skulle ett förtydligande i föreslagna hänseende alltid komma att betydligt minska en mängd onödiga processer och tvister om eganderätten till grufvor, hvilken, nemligen eganderätten, väl alltid borde af statsmagterna tryggas med så tydliga stadgar som möjligt.

Rörande försvarsarbeten lyder sista momentet 5 kap. 39 § af gällande grufvestadga sålunda: »arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta», hvartill man visserligen, på grund af det nyss anförda, skulle kunna föreslå följande tillägg: *såsom profborrning, vare sig för hand eller med maskin, magnetometriska kartor, väganläggningar, nybyggnader, reparation och underhåll af nödiga byggnader, läns-pumpning m. m.*; men som det visat sig sällan lyckas enskild motionär att redigera

en lagförändring, föreslår jag endast här nedan en skrifvelse rörande denna paragraf.

Om än de af mig här ofvan föreslagna förändringar äro nödvändiga, på det att grufvestadgans bestämmelser må något så när tolkas lika inom alla delar af landet och af våra särskilda embetsverk, torde de deremot ändå icke vara tillräckliga att trygga eganderätten till grufva, så länge det icke finnes någon myndighet, hvars intyg i afseende på verkställt försvars- eller annat grufarbete gäller inför domstol. Då man vet hvilken afgörande betydelse t. ex. en landtmätares förrättning har vid jordegaretvist, kan man icke annat än stanna i förvåning då man finner, att en bergmästares uppgifter om försvarsarbeten, likasom hans utmåsläggning m. m. vid tvisters uppstående, icke ega laga vitsord. En mera genomgripande förändring vore härutinnan säkerligen nödig, men jag vågar för närvarande endast yrka, att ett skriftligt intyg, utfärdadt af bergmästare, att han vid besigtning af ett försvarsarbete funnit detsamma verkställt enligt författningarne, måtte erhålla fullt laga vitsord att nämnda arbete verkligen blifvit verkställt.

På grund af hvad jag sålunda anført vågar jag föreslå, att Riksdagen behagade besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande och till kommande Riksdag framlägga förslag till sådana tillägg till nu gällande grufvestadga:

att genom diamantborrning i vittnens närvaro funnet malmprof må anses såsom om malmen vore blottad;

att profborrning, vare sig för hand eller med maskin, magnetometriska kartor, väganläggningar, nybyggnader, reparation och underhåll af nödiga byggnader äfvensom läns-pumpning af grufvor samt andra likartade arbeten måtte uttryckligen förklaras vara af beskaffenhet, att de må såsom försvarsarbeten anses;

att bergmästare vare skyldig att på grufvegares kallelse verkställa besigtning å utfördt försvarsarbete och derom afgifva lagligt gällande intyg.»

De af motionären åberopade paragrafer i grufvestadgan äro af följande lydelse:

21 §.

För inmutad fyndighet skall, då fyndigheten är blottad och prof å malmen erhållits, ett visst utmål anvisas, innefattande det utrymme på

marken, hvarinom grufvegaren sedermera har rätt att med andras uteslutande arbetet bedrifva, så väl ofvan som under jord; och vare förty inmutaren pliktig att, så snart arbetet så långt fortskridit, anmäla sig hos bergmästaren för utmåls erhållande.

Det arbete å fyndigheten, som, efter hvad ofvan är sagdt, erfordras för utmåls anvisande, skall vara af inmutaren fullgjordt och ansökning om utinål till bergmästaren ingifven sist inom tre år från mutsedeln utfärdande, allt vid påföljd af inmutningsrättens förlust; egande dock bergmästaren, på ansökning af inmutaren, att, der arbetet i följd af särskilda naturförhållanden lämpligen icke kan inom sagda tid fullgöras, medgifva förlängd tid af högst två år för arbetets utförande.

Hvad i denna paragraf är stadgadt gälle äfven då sönad grufva, för hvilken utinål förut varit lagdt, å nyo inmutas.

39 §.

Grufarbetet inom hvarje inmutadt område eller utinål, vare sig rätt dertill före eller efter denna stadgas utfärdande förvärfvats, skall bedrifvas i den omfattning, att för hvarje kalenderår verkställas minst så mycket grufve- eller grufvebyggnadsarbete, att värdet deraf motsvarar kostnaden för bergsprängning i grufvan af tio kubikmeter; egande dock grufvegaren, om han hellre vill, att under ett år fullgöra arbetsskyldigheten för flere, högst fyra derefter närmast följande arbetsår, så framt anmälan derom hos bergmästaren göres inom utgången af det år, hvarunder arbetet verkställas.

För ny inmutning beräknas första arbetsåret från den 1 januari året efter det, då mutsedeln utfärdades, der ej i följd af tvist för arbetet mött hinder, hvars undanrödjande icke af inmutaren berott, i hvilket fall arbetsåret räknas från den 1 januari året efter det, då hindret upphört.

Arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta.

Laguskottet har i afseende å de tekniska förhållanden, som i motioken beröras, varit i tillfälle att inhemta upplysningar af sakkunnige män, och får utskottet med ledning af dessa upplysningar anföra följande.

Med de vilkor, som i 21 § af gällande grufvestadga uppställas för rätten att erhålla utmål, nemligen att fyndigheten skall vara blottad och att prof af malmen erhållits, åsyftas tydligen att, innan utmål anvisas, visshet skall hafva vunnits om malmens förekomst och beskaffenhet. Visshet i detta afseende torde fullt lika väl kunna vinnas genom s. k. diamantborrning i vittnens närvaro som genom fyndighetens blottande. Sådant borring verkställes, såsom bekant, inedelst ett i senare tider upfunnet verktyg, diamantborr, som består af ett stålrör, i hvars kant svarta diamanter äro fästa. Genom en rörformig stång sättes denna borr i förbindelse med en ångmaskin, som meddelar stången en hastigt roterande rörelse. Diamanterna skära då ut ur berget en cylinder, hvilken inpressas i stången, som upphissas på lämpliga mellantider. Derigenom erhållas mycket noggranna prof af den bergart, hvori det borrar, denna må vara huru hård som helst. På detta sätt kunna mycket djupa hål göras, och dessutom kan borren brukas ej allenast i lodrät ställning utan i nästan hvilken ställning som helst.

Motionärens förslag i denna del synes därför utskottet vara ändamålsenligt. Då jemlikt 27 § i nu gällande grufvestadga för utmål, som enligt denna stadga anvisas, gränserna på djupet skola räknas lodräta, torde det föreslagna tillägget kunna blifva till gagn särskildt i sådana fall, då två utnål skola utläggas bredvid hvarandra, och malmen endast i det ena af dessa uppgår i dagen, men stupar in under det andra. I dylika fall varder malmens undersökning till såväl beskaffenhet som läge billigare, ändamålsenligare och hastigare utförd genom diamantborrning än genom drifvande af schakt eller annat arbete från dagen.

I likhet med motionären anser utskottet vidare, att ett tillägg till hvad i 39 § stadgas om beskaffenheten af sådant arbete, som der afses, är af nöden för att i afseende härå skydda grufegare mot misstag, som kunna blifva ödesdigra. Beträffande de slag af arbete, som motionären ansett böra betraktas såsom försvarsarbete, hafva de sakkunnige män, hvilka meddelat utskottet upplysningar i ämnet, anført:

att profborrning, vare sig för hand eller med maskin, borde, såsom varande ett grufarbete af beskaffenhet att lända grufanläggningen till nytta, kunna såsom försvarsarbete gälla, derest värdet af det med borringen utförda arbetet eljest vore tillräckligt enligt 39 § grufvestadgan;

att utförandet af magnetiska mätningar, såsom ledande till noggrannare kännedom om malmens läge och lämpligaste platsen för grufarbetes öppnande, borde kunna få såsom försvarsarbete anses, under vilkor att

det lagligen kunde styrkas, att mätningarne verkligen blifvit utförda inom den tid, under hvilken arbetsskyldigheten eljest skolat fullgöras;

att, enär arbetsskyldigheten för en fyndighet skulle inom det inmutade området utföras, och för anläggning af väg till området eller utmålet särskilda förmåner funnes gifna, väganläggning till fyndigheten icke borde såsom försvarsarbete gälla;

att utförandet af nybyggnader, afseende för fyndighetens tillgodogörande nödvändiga inrättningar, såsom maskinhus, lafvebyggnader, konster, utfraktsbanor, smedjor m. m., borde såsom uppfyllande af arbetsskyldigheten anses;

att deremot reparationer och nödigt underhåll af byggnader icke borde kunna såsom fullgjord arbetskyldighet gälla; samt

att läns-pumpning af grufva, såsom ofta varande ett nödvändigt arbete för att göra fyndigheten åtkomlig, särdeles i en äldre grufva, syntes böra få anses som försvarsarbete, under vilkor att pumpningen så verkställes, att det med densamma afsedda ändamål uppnåddes.

Hvad slutligen vidkommer motionärens förslag i fråga om det vitsord, som bör tillerkännas ett af bergmästare efter besigtning afgifvet intyg angående utfördt försvarsarbete, vill utskottet erinra, att sådant intyg enligt nu gällande bestämmelser utan tvifvel är att anse såsom ett af sakkunnig person afgifvet vittnesmål angående de faktiska förhållanden, på hvilka i händelse af tvist vederbörande domstol har att grunda sitt omdöme; hvaremot det, i enlighet med de allmänna grunderna för vår rättegångsordning, tillkommer domstolen att pröfva, huruvida de genom intyget upplysta faktiska förhållandena äro sådana, att föreskrifterna i 39 § kunna anses uppfyllda. Att utöfver hvad sålunda redan är gällande tillägga dylikt intyg vitsord, synes utskottet icke vara lämpligt.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville, med anledning af motionen, i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i grufvestadgan den 16 maj 1884, att *dels* utmål för inmutad fyndighet skall anvisas, så snart prof af malmen erhållits genom s. k. diamantborrning i vittens närvaro, äfven om fyndigheten icke är blottad, *dels ock* följande slag af grufvarbete uttryckligen förklaras gälla såsom sådant arbete, hvilket i

39 § grufvestadgan afses, nemligen profborrning, vare sig för hand eller med maskin; magnetiska mätningar, som bevisligen utförts inom den tid, under hvilken arbetsskyldigheten eljest skolat fullgöras; uppförande af nybyggnader, afseende för fyndighetens tillgodogörande nödvändiga inrättningar, såsom maskinhus, lafvebyggnader, konster, utfraktsbanor, smedjor m. m.; samt läns-pumpning af grufva, der den så verkställes, att det med densamma afsedda ändamål uppnås.

Stockholm den 21 mars 1890.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.
